

© Galaxia Gutenberg, 2020

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
a României**

BĂLAȘ, OTILIA

Sfinții noștri / Otilia Bălaș; Târgu-Lăpuș:

Galaxia Gutenberg, 2020

ISBN 978-973-141-848-3

I. Bălaș, Otilia (autor)

www.galaxiagutenberg.ro

Editura Galaxia Gutenberg

435600 Târgu-Lăpuș, str. Florilor nr. 11

Tel: 0723-377599

e-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

PRINTED IN ROMANIA

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

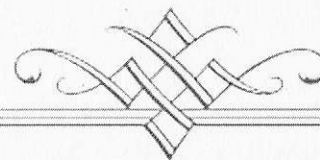
OTILIA BĂLAȘ

SFINȚII NOȘTRI

Galaxia Gutenberg
2020

Cuprins

Cuvânt înainte.....	7
Fericitul Episcop Martir VALERIU TRAIAN FRENȚIU	11
Fericitul Episcop Martir VASILE AFTENIE.....	21
Fericitul Episcop Martir IOAN SUCIU.....	33
Fericitul Episcop Martir TIT LIVIU CHINEZU	45
Fericitul Episcop Martir IOAN BĂLAN.....	53
Fericitul Episcop Martir ALEXANDRU RUSU	65
Fericitul Episcop Martir IULIU HOSSU	75
Anexă fotografii.....	89

**Fericitul Episcop Martir
VALERIU TRAIAN FRENTIU**

1875-1952

„... Și-n codrul cel mai tăinuit
L-au îngropat târziu în noapte.

...
Nici voie să-și cernească portul
Nici drept să-l plângă n-au avut
Și niciodată n-au știut
În ce pământ le doarme mortul.”

Ex ossibus ultor – G. Coșbuc

„N-a sunat atunci nici clopotul mare de la Catedrala din Oradea, unde nu se știa atunci de trecerea la veșnicie a marelui și bunului Arhipăstor, dar nu cred să fi sunat nici mai târziu, ajunse și clopotele, și sunetul lor pe mână străină...”, spune Cardinalul Iuliu Hossu în *Credința noastră este viața noastră*, amintind sfârșitul Episcopului Martir Valeriu Traian Frențiu, în închisoarea din Sighet, la 11 iulie 1952... Trupul i-a fost aruncat într-o groapă comună din „Cimitirul Săracilor”; în Catedrala „Sf. Nicolae” din Oradea, în locul destinat să-i fie așezat sicriul, la sfârșitul vieții, este o urnă cu pământ adus din cimitirul amintit...

Deși o societate care cinstește o personalitate precum cea a Preasfințitului Valeriu Traian Frențiu se cinstește pe sine, în țară este cunoscut și prețuit doar de Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică. Dar martiriul marelui nostru Arhiepiscop, până la beatificarea de către Papa

Francisc a celor șapte Episcopi Martiri, la Blaj, în 2 iunie: Valeriu Traian Frențiu, Vasile Aftenie, Ioan Bălan, Iuliu Hossu, Alexandru Rusu, Ioan Suci și Tit Liviu Chinezu, a fost cunoscut în întreaga lume.

La Jubileul celor 2000 de ani de creștinism, la Colosseum, Papa Ioan Paul al II, evocând martirii secolului XX, a amintit Biserica Română Unită cu Roma și pe Episcopii ei. Tot în acel an, în opera „Le Livre des Merveilles”, Ed.Mame/Plon, 2000, în capitolul „Martiriul Episcopilor români sau cum regimul comunist a condamnat șase episcopi la sfîntenie”, este descris portretul Preasfinției Sale Valeriu Traian Frențiu: „avea 73 de ani și o magnifică barbă albă. Ținuta îi este semeață, ea amintește de elitele ierarhilor Bisericii care ascund în sine un suflet de misionar gata oricând să-și dea viața pentru credință. În închisoare i-a uimit pe gardieni, când, palmuit fiind, cu mâna tremurândă, dar cu o voce care nu și-a pierdut fermitatea, i-a binecuvântat”.

În temnița din Sighet a fost tratat cu ură și răutate, a fost batjocorit, dar a suportat totul cu o răbdare senină spunând mereu: „Pentru aceea suntem aici, ca să suferim”. I-au fost aproape toți Episcopii cu care împărțea celula și Pr. Coriolan Tămâian, cel care l-a îngrijit cu devotament fără margini până în ultimul moment al vieții. „Numai bunul Dumnezeu știe orele de suferință, rugăciunile fierbinți înălțate la Cer și strigătul mut, înăbușit de călăi, al Sfinților Episcopi martirizați la Sighet”, spune cu durere Episcopul de Oradea, Virgil Bercea.

Episcopul Valeriu Traian Frențiu face parte dintre acei oameni deosebiți din sânul Bisericii Greco-Catolice, formați la Blaj și în înaltele școli catolice ale Apusului, cu profundă credință, aplecați spre lucrurile mari și grele”, caractere umane exemplare, oameni sincronizați cu spiritul valorilor europene.

Valeriu Traian Frențiu a fost fiul preotului unit Ioachim și al Rozaliei. S-a născut la Reșița, a urmat Liceul „Sfântul Vasile cel Mare” din Blaj și Teologia la „Universitatea Regală” din Budapesta și la „Institutul Augustinaeum” din Viena, unde a obținut doctoratul în Teologie și, la 28 septembrie 1898, a fost hirotonit preot celib.

A lucrat timp de doi ani la „Episcopia Greco-Catolică” de Lugoj, a fost preot-paroh la Orăștie și Hațeg, parohii care au cunoscut, prin harul și dăruirea sa, o înviore profundă a vieții spirituale.

La 14 ianuarie 1913 este consacrat Episcop pentru Dieceza de Lugoj. Unul dintre foștii colegi de liceu, în cuvântul său, a spus atunci: „Tu știi că coroana arhierescă, cu toată strălucirea ei aurită, nu e decât un simbol. Ea înfățișează, într-adevăr, cununa de spini a Mântuitorului, și toată splendoarea ce te va împrejmu, toate bogățiile ce te vor înconjura nu vor fi ale tale, ci ale Bisericii, ale școlilor și ale poporului credincios al cărui Părinte bun și milostiv ești de azi înainte. Tu le știi acestea toate. Și purceând pe cărarea dificilă și sublimă a păstoririi tale, vei simți adesea ostenețile Aceluia care a fost îmbrâncit sub povara Crucii”. Ce previziune extraordinară!

Episcopul Valeriu Traian Frențiu a fost posesorul unor însușiri intelectuale și morale mai rar întâlnite la aceeași persoană. Aceasta explică înaintarea vieții spirituale în Diecezele conduse, mai întâi a Lugojului, apoi, timp de 26 de ani, a Oradiei.

Dar calculul anilor e relativ; în anii de detenție, preocuparea pentru soarta Bisericii și a Diecezei de Oradea a continuat, de asemenea și încrederea că Biserica Română Unită cu Roma va fi liberă. Cu acest gând, în 1949, închis la Căldărușani, a consacrat episcop pe Tit Liviu Chinezu. Consacrarea în clandestinitate a Episcopilor a asigurat viața Bisericii în anii lungi ai persecuției. Amintind cuvintele Cardinalului Alexandru Todea, Episcopul Oradiei știa că „între litigiul dintre dreptate și nedreptate, Dumnezeu are ultimul cuvânt. El pune ultimul punct”.

A servit Biserica modest, fără zgomot, concentrat, fără să știe de odihnă, „cu evlavie, cu rost și cu spor”. A condus preoții spre izvorul vocației lor, la o spiritualitate sacerdotală bazată pe unirea mistică cu Isus Cristos, ce trebuia să se manifeste în comportamentul și raporturile lor cu oamenii. Preasfinția Sa ar fi putut spune: „Nu am avut decât preoți buni”.

A adus în Dieceza de Oradea Ordinele călugărești care l-au ajutat să-și realizeze dorința de a ridica trăirea vieții creștine a credincioșilor: *Franciscanii*, *Asumpționiștii*, *Frații Școlilor Creștine* și *Notre Dame de Sion*, a pus în ajutorul parohiilor *Reuniunile Mariane*. Bun organizator, a sprijinit economic Bihorul prin dezvoltarea industriei

lemnului, la Finiș și Remeți. Stâna de Vale, proprietatea Bisericii, a transformat-o într-o stațiune modernă, loc de reculegere, rugăciune și odihnă.

Preasfinția Sa a susținut cu toate puterile sale, până la jertfă, școlile confesionale greco-catolice din Oradea, Beiuș și întreaga Dieceză, *flori ale darurilor*, continuând modelul lăsat de Episcopul Petru Pavel Aron, întemeietorul Școlilor din Blaj.

În 1924 a terminat noua clădire a *Academiei Teologice*, în care și azi se pregătesc viitorii preoți ai Bisericii noastre. Pentru Dieceză și Bihor, a fost un MECENA al culturii; în 1925, a scos revista diecezană *Vestitorul* și tot în acel an a tipărit, pe cheltuiala sa, *Noul Testament*, tradus de Episcopul Ioan Bălan al Lugojului. În toți anii episcopatului, a susținut manifestările culturale ale Bihorului.

Totul s-a frânt în 1948 prin suprimarea violentă a Bisericii Române Unite cu Roma. Arestați, Episcopii uniți au fost închiși în mănăstiri ortodoxe, dar, refuzând trecerea la ortodoxie, fermi în credința catolică, au fost închiși în închisoarea de exterminare din Sighet.

„Non omnis moriar – Nu voi muri de tot; din mine, o parte, partea cea mai mare/Va-nfrânge moartea”. Cuvintele poetului latin Horatius, destinate celor care au dat lumii valori intrate în circuitul moral al societății, sunt destinate și Preasfinției Sale.

În climatul de teroare, brutalitate și vulgar din închisoarea din Sighet, sufletul sensibil al Episcopului, superioritatea morală și intelectuală au fost adânc rănite. Viața și jertfa de sine a Preasfințitului Frențiu au devenit testamentul său

nescris, prin care ne cere să avem curajul de a învinge orice obstacole și orice adversități, pentru că pot fi învinse, și să salvăm ADEVĂRUL. Ne-a lăsat iubirea pentru Biserica noastră Greco-Catolică și pentru Dieceza de Oradea și dorința să înfăptuim noi și urmașii noștri tot ce Preasfinția Sa a fost împiedicat să înfăptuiască.

În anul 2009, a avut loc la Oradea „Întrunirea Națională a Reuniunii Mariane”; la încheierea lucrărilor, s-a vizitat „Palatul Episcopal”, aflat în restaurare. În *Capela Episcopilor*, chiar în locul în care Preasfinția Sa a fost arestat, cu mâinile unite în rugăciune, marianistele și marianiștii au cântat Imnul biruinței: „Christus vincit! Christus regnat! Christus imperat!”... Era un tulburător omagiu, adus peste ani, Sfântului nostru Episcop, care a fost ridicat în noaptea de 28 octombrie 1948 și a plecat din Reședința Episcopiei în mână cu o bucată de prescură dată de portar...

În „*Credința noastră este viața noastră*”, la intrarea în Eternitate a IPS Valeriu Traian Frențiu, Cardinalul Iuliu Hossu scria: „N-a sunat atunci nici clopotul cel mare de la Catedrala din Oradea, unde nu se știa atunci de trecerea în veșnicie a marelui și bunului Arhipăstor”... Dumnezeu a vrut să se audă sunetul „marelui clopot” de la Catedrala orădeană odată cu sunetele clopotelor Catedralei din Blaj și ale tuturor bisericilor greco-catolice, într-o primăvară, când, la Blaj, Sfântul Părinte Papa Francisc l-a ridicat pe Episcopul Valeriu Traian Frențiu, împreună cu ceilalți Episcopi Martiri greco-catolici, la cinstea Altarelor. Și

sunetul clopotelor a amintit cântecul de bucurie al Învierii...

La această sfântă beatificare, fostele eleve ale „Liceului Român Unit de Fete” și foștii elevi ai Liceului „Samuil Vulcan” din Beiuș, toți care suntem încă în viață, cu respect, cu iubire și recunoștință, ca în rugăciune, îi mulțumim Preasfinției Sale Valeriu Traian Frențiu pentru iubirea părintească cu care ne-a format, îi mulțumim pentru că ne-a ținut foarte aproape de Preasfinția Sa... Și noi nu știam că eram în preajma unui Sfânt...

De-acum ne vom ruga Fericitului Episcop Martir Valeriu Traian Frențiu ori de câte ori vom intra în vreo biserică, ori de câte ori îl vom avea în amintiri și gând – va fi Mijlocitorul rugăciunilor noastre. Și numele Preasfinției Sale va fi evocat totdeauna, „ori de de câte ori va fi nevoie de scuturat o teamă, de biruit o șovăială, de întărit o convingere, de asigurat o izbândă”.